

PATRIMONI FAUNA // Narcís Vicens > TEXT I FOTOGRAFIA // Josep Marmi > DIBUIX

La papallona de l'arboç

Des del mes de maig fins a l'octubre podem observar aquest insecte de vol ràpid i fugisser, un dels animals més vistosos i representatius de la fauna de les Gavarres i d'Ardenya.

Les brolles, suredes i alzinars esclarissats són l'escenari habitual on, amb una relativa freqüència, trobarem l'espectacular papallona de l'arboç (*Charaxes jasius*). De tota manera, el comportament fugisser d'aquest lepidòpter al bosc no ens ajuda a percebre'l com un dels animals més vistosos de la nostra fauna. La seva mida considerable –al voltant

dels vuit centímetres– li fa merèixer la distinció de ser la papallona diürna més gran de tota la fauna europea. El que més crida l'atenció és el disseny i la coloració de les ales, ben diferents segons si les observem per la cara superior –de color xocolata, amb bandes grogues o ataronjades– o bé per la inferior, on trobem una amalgama de formes i colors dominats pel vermell, el groc i el negre. Un disseny i una coloració sorprenents, que delaten els orígens tropicals del gènere (*Charaxes*) al qual pertany aquesta espècie, l'única representant europea.

Dependència de l'arboç. Les erugues d'aquesta papallona s'alimenten exclusivament de les fulles del cirerer d'arboç, d'aquí li ve el nom.

Aquesta espècie es distribueix seguint la costa mediterrània d'Europa i del nord d'Àfrica, allí on les condicions de clima mediterrani, de vegetació forestal amb presència d'arboç i d'una relativa proximitat al litoral n'afavoreixen la presència. Pel fet que aquests requisits coincideixen amb l'essència natural de les Gavarres i d'Ardenya i atesa l'extensió forestal d'aquests espais, no ens ha de sorprendre de trobar, aquí, les poblacions més abundoses de la papallona de l'arboç.

Les primeres papallones apareixen de maig a juny. Les femelles que han estat fecundades mostren una conducta capritxosa durant la posta d'ous, ja que els deixen aïlladament, un per un, en fulles diferents d'arboç. Les erugues nascudes passaran

prop de dos mesos atipant-se exclusivament d'aquestes fulles, període durant el qual difícilment les localitzarem gràcies al color verd mimètic del seu cos. Només abandonaran la planta per tornar-se crisàlide en un lloc proper, d'on emergirà una segona generació de papallones en els mesos d'agost i setembre. De les postes d'aquesta segona ge-

neració, en sortiran unes erugues que, a diferència de les anteriors, trigaran uns vuit mesos a completar el seu cicle, per culpa de l'alentiment o aturada del creixement durant l'hivern. Moltes d'aquestes larves no resistiran les glaçades, fet que ajuda a entendre per què es veuen moltes més papallones de l'arboç a finals d'estiu que a principis d'aquesta estació.

Un comportament particular. A diferència de la majoria de papallones diürnes, que visiten les flors per obtenir-ne el nèctar –la «benzina» amb la qual obtenen l'energia necessària per al vol– la papallona de l'arboç no hi sent atracció. En canvi, sent una marcada predilecció per la fruita fermentada, i, molt especialment, per les figues madures.

Aparellament de dues papallones de l'arboç.

La irresistible atracció per aquesta fruita fa que a les figueres dels masos propers als boscos se n'hi puguin concentrar molts exemplars, els quals tracen vols acrobàtics entorn d'aquests arbres durant el dia i reposen en els branquillons durant la nit. Difícils d'observar en el seu hàbitat natural –el bosc– és a les figueres on, totalment distretes per la seva dolça passió, les podrem admirar de ben a prop.

També és espectacular observar les curioses concentracions de mascles en les carenes i punts més enlairats. Aquest comportament –descriu pels estudiosos amb el nom de *hill-topping*– consisteix en l'establiment de territoris, que són defensats davant d'altres mascles i també d'altres papallones i insectes. Els mascles ataquen perseguint qualsevol intrús –fins i tot simples objectes colorits– per fer-lo fora del seu territori i tenir via lliure per aparellar-se amb les femelles verges que s'hi atansin. El puig de Sant Miquel, el Montigalar, el puig de la Gavarra i de Cadiretes, són alguns dels escenaris idonis per contemplar aquestes entretingudes disputes territorials.

Una agradable excepció. En contrast amb l'escassetat d'estudis científics de fauna realitzats al massís de les

Gavarres, la papallona de l'arboç i tot el grup de papallones diürnes o ropalòcers han estat objecte d'un encomiable treball de recerca realitzat a Fitor per L. Abós i C. Stefanescu en el període 1994-1999. Aquest estudi forma part d'un programa de seguiment de ropalòcers que es desenvolupa en diferents estacions de Catalunya i Europa conegut com a Butterfly Monitoring Scheme (BMS). En aquest estudi, s'han recollit dades sobre una setantena d'espècies localitzades a Fitor, xifra similar a la registrada en altres localitats del massís i que confirma les Gavarres com un dels espais forestals mediterranis amb més diversitat.

Per raó de tractar-se d'espècies molt sensibles als canvis ambientals, els seguiments realitzats en la xarxa

BMS al llarg dels anys proporcionen informació molt valuosa. Per exemple, han permès comprovar de manera rigorosa el paper de les papallones com a bioindicadors dels canvis en els usos del sòl i del canvi climàtic.

Dissortadament, el seguiment de papallones diürnes a les Gavarres no s'ha pogut realitzar en els darrers anys per manca de recursos humans. Des d'aquestes ratlles voldria animar els joves naturalistes a participar en estudis tan interessants i necessaris com aquest 🦋.

BIBLIOGRAFIA

- ABÓS, L.; STEFANESCU, C. 1999. «Phenology of *Charaxes jasius* (Nymphalidae: Charaxinae) in the north-east Iberian Peninsula». *Nota lepid.*, 22 (3): 162-182.
- PÉREZ DE GREGORIO, J.J. «Notes sobre els lepidòpters de les comarques gironines (2). Fauna lepidopterològica de la Serra de les Gavarres». *Revista de Girona* [Girona] (1978), núm 82, p 89-92.

Dibuix de l'eruga damunt el seu refugi i aliment; una fulla de cirerer d'arboç.

